ТЕАТР ПЕДАГОГИКАСИ АСОСИДА БЎЛАЖАК МУСИҚА ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ ИЖОДИЙ ВА КОММУНИКАТИВ КОМПЕТЕНЦИЯЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ

Турсынбаев Шыраз Рустемович

Бухоро давлат педагогика институти мустакил изланувчиси

DOI: ***https://doi.org/10.5281/zenodo.23957762***

Аннотация. *Мақолада бўлажак мусиқа ўқитувчиларининг ижодий ва коммуникатив компетенцияларини шакллантиришда театр педагогикасининг имкониятлари таҳлил қилинади. Саҳнавий мулоқот, жамоавий ижод, ролли ўйинлар ва педагогик импровизациянинг шахсий ва касбий ривожланишга таъсири назарий жиҳатдан асосланади. Шунингдек, ижодий ва коммуникатив компетенцияларни ўзаро боғлиқ ҳолда ривожлантиришга қаратилган педагогик ёндашувлар таклиф этилади.*

Калит сўзлар: *ижодий компетенция, коммуникатив компетенция, театр педагогикаси, педагогик мулоқот, жамоавий ижод, импровизация, мусиқий таълим.*

Abstract*: This article analyzes the potential of theatre pedagogy in developing the creative and communicative competencies of prospective music teachers. The theoretical foundations of the influence of stage communication, collaborative creativity, role-playing activities, and pedagogical improvisation on personal and professional development are examined. Furthermore, pedagogical approaches aimed at fostering creative and communicative competencies in an integrated manner are proposed.*

Keywords: *creative competence, communicative competence, theatre pedagogy, pedagogical communication, collaborative creativity, improvisation, music education.*

Кириш

Замонавий таълим тизимида ўқитувчидан нафақат ўз фанини чуқур билиш, балки ўқувчилар билан самарали мулоқот ўрнатиш, уларнинг ижодий салоҳиятини ривожлантириш ва таълим жараёнини қизиқарли ташкил этиш талаб этилади

Мусиқа ўқитувчисининг касбий фаолиятида ижодий ва коммуникатив компетенциялар алоҳида ўрин эгаллайди. Чунки мусиқа таълими бевосита ҳиссий таъсир, бадиий идрок, жамоавий ижро ва шахслараро мулоқот билан боғлиқ.

Шу нуқтаи назардан театр педагогикаси мазкур компетенцияларни ривожлантиришнинг муҳим воситаси сифатида қаралади.

Ижодий компетенциянинг мазмуни

Ижодий компетенция – бўлажак мутахассиснинг мустақил фикрлаш, янги ғоялар яратиш, бадиий ечимлар топиш ва касбий фаолиятда инновацион ёндашувларни қўллаш қобилиятидир.

Мусиқа ўқитувчисининг ижодий компетенцияси қуйидаги кўрсаткичларда намоён бўлади:

• мусиқий асарларни мустақил таҳлил қилиш;

• бадиий образларни яратиш ва талқин этиш;

• янги ўқитиш усулларини ишлаб чиқиш;

• мусиқий ва саҳнавий импровизация қилиш;

• ижодий педагогик лойиҳаларни ташкил этиш.

Театр педагогикасидаги этюд, драматизация, образ яратиш ва режиссёрлик машқлари ушбу сифатларни ривожлантириш имконини беради.

Коммуникатив компетенциянинг мазмуни

Коммуникатив компетенция ўқитувчининг ўқувчилар, ҳамкасблар ва таълим жараёнининг бошқа иштирокчилари билан самарали мулоқот ўрната олиш қобилиятини ифодалайди.

Бўлажак мусиқа ўқитувчиси учун коммуникатив компетенция қуйидаги таркибий хусусиятларни қамраб олади:

1. Нутқ маданияти.

2. Эмоционал ифодалилик.

3. Тинглаш ва тушуниш қобилияти.

4. Жамоада ишлаш кўникмаси.

5. Педагогик мулоқотни бошқариш.

6. Низоли вазиятларни ижобий ҳал қилиш.

Театр педагогикасидаги диалог, монолог, саҳнавий мулоқот ва ролли машқлар талабаларнинг ушбу сифатларини ривожлантиришга ёрдам беради.

Ижодий ва коммуникатив компетенцияларни интегратив ривожлантириш

Ижодий ва коммуникатив компетенциялар бир-бирини тўлдирувчи хусусиятларга эга. Ижодий фаолият мулоқот жараёнида янги ғояларни шакллантирса, самарали мулоқот ижодий фаолиятнинг натижадорлигини таъминлайди.

Шу асосда театр педагогикаси воситасида қуйидаги педагогик технологиялардан фойдаланиш мумкин:

Мусиқий-драматик лойиҳа. Талабалар маълум бир мусиқий асар асосида кичик саҳнавий композиция тайёрлайдилар. Бу жараёнда ижодий режалаштириш, вазифаларни тақсимлаш ва жамоавий мулоқот амалга ошади.

Педагогик вазиятларни саҳналаштириш. Мусиқа дарсида учраши мумкин бўлган муаммоли вазиятлар саҳналаштирилади. Талабалар уларни мустақил ҳал қилиш йўлларини излайдилар.

Ижодий диалог. Талабалар мусиқий асар мазмуни ва образлари юзасидан ўзаро фикр алмашадилар. Бу жараён танқидий ва ижодий тафаккурни ривожлантиради.

Импровизацион машғулотлар. Талабалар берилган вазият асосида олдиндан тайёрланмаган ижодий чиқишларни амалга оширадилар.

Хулоса

Театр педагогикаси асосида ижодий ва коммуникатив компетенцияларни ривожлантириш бўлажак мусиқа ўқитувчиларининг касбий шаклланишида муҳим аҳамият касб этади.

Ушбу жараёнда театр санъатининг ифода воситалари талабаларнинг мустақил фикрлаши, ижодий ташаббуси, педагогик мулоқоти ва жамоавий фаолиятини ривожлантиришга хизмат қилади.

Шунинг учун театр педагогикасини мусиқий таълим мазмунига интеграциялаш асосида ижодий-коммуникатив компетенцияларни ривожлантиришнинг яхлит педагогик тизимини яратиш мақсадга мувофиқдир.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Stanislavski, K. S. *An Actor Prepares*. Theatre Arts Books, 1936.

2. Dewey, J. *Art as Experience*. New York: Minton, Balch & Company, 1934.

3. Vygotsky, L. S. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press, 1978.

4. Mukhitdinova, M. S. Pedagogical Practice as the Main Factor Forming the Professional Competences of the Future Music Teacher. Journal of Foreign Languages and Linguistics, 2022, 6(6), 99–106.

5. Pushkar, L. ва бошқалар. Theatrical Activity as a Way of Developing Musical-Choreographic Competence in Future Preschool and Primary School Teachers. Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala, 2022.

6. Kazmirchuk, N. ва бошқалар. Methodological Aspects of Teacher Training for Theatrical Activities with Pupils. Society. Integration. Education, 2021.

7. Moyanov, I. J. Competence-Based Approach in Higher Musical and Professional Education. ACADEMICIA, 2022, 12(4), 42–47.

8. Nurova, R. Improvement of Mechanisms of Development of Professional Competence of Students by Means of Theater Pedagogy. Next Scientists Conferences, 2023, 1(01), 112–114.